

FAŠIANGY- symbol veselosti, zábavy, hodovania a pitia

Fašiangy, Turíce, Veľká noc príde... jedna z najznámejších a na Slovensku najrozšírenejších fašiangových pesničiek. Málokto však vie, že jej slová nie sú úplne pravdivé. Po správnosti nasleduje po Fašiangoch Veľká noc a presne sedem týždňov po Veľkej noci prichádzajú turističné sviatky.

Obdobie od Troch kráľov do Popolcovej stredy nazývame **fašiangy**. Fašiangy sú prechodom medzi zimným a jarným obdobím. Počas fašiangov prevláda bujará zábava, organizujú sa svadby a zabíjačky. Hlavne posledné tri dni sú vyplnené zábavami, nadmerným pitím alkoholu a jedením. Posledný štvrtok pred koncom fašiangov sa v minulosti nazýval aj *tučný štvrtok*. Tento deň bol príznačný tým, že sa ženy začali správať neobvykle – boli agresívne voči mužom, popíjali v krčmách, tancovali a spievali na uliciach. Jedným slovom – svet je počas fašiangov „hore nohami“.

Neodmysliteľnou súčasťou fašiangov sú tradičné **fašiangové hry**, v rámci ktorých boli predvádzané rôzne magicko – rituálne úkony. Po dedinách šli v sprievode mladí muži preoblečení v rôznych maskách. Najčastejšie to boli masky: Cigánka, Žobrák, Drotár, Stará žena, Prespanka s deckom, Mladucha a Mladý zať, Kováč, Kominár, Handrár, ale aj maska Medveďa, Kozy, Turoňa a Slameníka, ktoré symbolizovali plodnosť, ale aj smrť. V ruke držali ražeň alebo šabl'u – prastaré symboly mužskej sily a plodnosti. Na ražeň im ľudia napichovali slaninu, klobásu, dávali im vajcia a peniaze na

spoločné posedenie. Zapichovanie ražeň do povaly symbolizovalo pomyselné spojenie neba so zemou.

Muži prezlečení v maskách žobrali, kradli, predstierali prácu, za ktorú sa dožadovali odmeny, ale aj tancovali tance „na konope“ či „na ľan“. Ich úlohou bolo zabaviť dedičanov. Parodovali preto svadobníkov, vysmievali sa z vydajaktivosti, lenivosti, hlúposti, pýchy a spanštelosti a trestali staré dievky- priviazali im na nohu klát. Jedným slovom si mohli dovoliť počas fašiangov to, čo si inokedy nemohli. Strašili malé deti, naháňali, štípali ženy, tancovali s nimi, dokonca ich váľali po zemi.

Typickým fašiangovým jedlom boli šišky vyprážené na masť.

Najveselejšie obdobie roka však strieda 40- dňový pôst. Ukončia sa všetky zábavy a svet sa vráti opäť na rok do starých koľají. Na poslednej fašiangovej zábave sa preto predvádza symbolické **pochovávanie basy**. Pochovávanie basy je ľudová hra parodizujúca skutočný pohreb. Jej základným motívom je zákaz zábav počas nasledujúceho pôstu. Jedná sa o výrazné komické stvárnenie. Hlavnými kostýmovanými postavami sú postavy kňaza, rektora a smútiacich „pozostalých“. Kňaz paroduje obrad rozlúčky, aká býva pri cirkevnom obrade, ohlasuje koniec zábavy a lúči sa s basou, ktorú za náreku prítomných vynášajú von.

Priebeh pochovávanie basy je nasledovný: oznámenie o ochorení, vyšetovanie lekárom, odvoz do nemocnice, oznámenie o smrti, pohrebný sprievod, plač nad hrobom a čítanie testamentu. Texty však nie sú dané, vytvárajú si ich herci sami, väčšinou ide o improvizáciu. Sú často popretkávané humornými príbehmi a vlastnosťami obyvateľov danej dediny.

Keď je basa pochovaná, môže začať pôst. Obdobie veľkonočného pôstu začína dňom, ktorý poznáme pod názvom **Popolcová streda** alebo **Škaredá streda**. Je to pohyblivý sviatok, jeho dátum sa ráta podľa lunárneho kalendára a pripadá na 40. deň pred Veľkou nocou. Toho roku pripadá Popolcová streda na 22. februára. Slávenie Popolcovej stredy bolo zavedené v 7. storočí a tento deň sa stal dňom pokánia a pôstu. Pôst mal pomôcť človeku nájsť cestu k duchovným hodnotám. Veriaci si na prijatie sviatosti v tento deň obliekali v zmysle prvokresťanských tradícií kajúci odev a posýpali sa popolom. Zvyk posýpať sa popolom pretrval dodnes, avšak už len symbolicky, kedy kňaz urobí popolom krížik na čelá veriacich. Odev bol ladený do smútočných farieb. Najčastejším jedlom Popolcovej stredy bola kyslá mliečna polievka. Veľkonočný pôst sa končí Veľkým piatkom.

Michaela Škodová
(etnológ NMG)